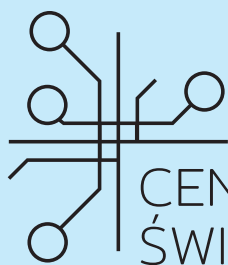


**Centrum światów jest tutaj. Pełne/puste.** Interdyscyplinarny projekt w przestrzeni miejskiej, Przemyśl, 12 –13.09. 2020 Kuratorki: Jadwiga Sawicka i Lila Kalinowska.

Artyści: Andrij Fil, Magdalena Franczak i Azar Pajuhandeh, Ludomir Franczak, Mikołaj Garlak, Marek Horwat, Lila Kalinowska, Edyta Kurc, Patryk Krygowski, Karolina Niwelińska, Marcin Polak, Ondrej Revický, Jadwiga Sawicka

Prelekcje (TPN Przemyśl) : Andrzej Juszczyk (UJ), Tomasz Pudłocki (UJ, TPN), Olga Solarz (PWSW), Katarzyna Trzeciak (UJ). Debata (Dom Ukraiński): Edwin Bendyk i Aleksandra Litorowicz

Projekt odnoszący się do przeszłości i teraźniejszości miasta. W przeszłości Przemyśla ważna jest jego wielokulturowość (30% mieszkańców stanowili Żydzi, ok. 16% Ukraińcy, 54 % Polacy), a mitologizowany okres galicyjskiej świetności przypada na przelom XIX i XX wieku. Na przeszłości skupiała się pierwsza część projektu (grudzień 2019). Druga część jest poświęcona teraźniejszości, miejscom opuszczonym i próbom ich wypełnienia. Obecnie Przemyśl się wyludnia – ludzie narzekają na brak perspektyw, wyjeżdżają w poszukiwaniu pracy, niszczej zabytkowe budynki, a próby rewitalizacji i uatrakcyjniania miasta budzą zastrzeżenia. Odpowiedzią na problemy może być sztuka i miejski aktywizm. W wystawie organizowanej w pustym lokalu (opuszczonym przez urząd i czekającym na wynajem) ważny jest kontrast: puste – pełne. Pustka może frustrować przerażać nawet, ale jest także inspirująca.



# CENTRUM ŚWIATÓW JEST TUTAJ



PRZEMYSŁ/ŚWIAT  
PEŁNE/PUSTE

#### artystki i artyści:

Andrij Fil, Ludomir Franczak, Magdalena Franczak  
i Azar Pajuhandeh, Mikołaj Garlak, Marek Horwat, Edyta Kurc,  
Lila Kalinowska, Patryk Krygowski, Łukasz Kuśnierz,  
Karolina Niwelińska, Marcin Pałak, Ondrej Revický,  
Jadwiga Sawicka, Sviatij oraz studentki Instytutu Sztuk  
Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

**kuratorcki:** Jadwiga Sawicka i Lila Kalinowska

**koordynacja części naukowej:** dr hab. prof. UJ Tomasz Pułtocki

**oprawa graficzna:** Dariusz Turkiewicz

#### program:

sobota **12 września**

**18:00** otwarcie wystawy i oprowadzanie kuratorskie,  
Rynek 26.

**20:00** *Atlas dźwięków/Dzwony*,  
spektakl Ludomira Franczaka, Dom Ukraiński, ul. Kościuszki 5.

niedziela **13 września**

**11:00** TPN, ul. Kościuszki 7

*Czas upadku i pogardy - Przemysł w latach 1939-1951*,  
dr hab. prof. UJ Tomasz Pułtocki (UJ, TPN)

*Cmentarz miejsce (nie)pamięci. O działaniach  
Stowarzyszenia Magurycz*, dr Olga Solarz (PWSW)

*Wskrzyszanie utopii na peryferiach: o miście idealnym,  
krytycznej wyobraźni i możliwej przyszłości*,  
dr Katarzyna Trzeciak (UJ)

*Ostatni ludzie w pustych miastach. Fikcyjne i realne  
miejsca postapokalipsy*, dr hab. Andrzej Juszczyk (UJ)

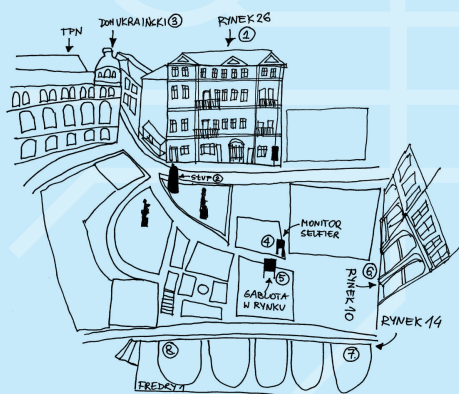
**15:30** Odświeżenie tablicy pamiątkowej poświęconej trzem  
wybitnym przemysłankom: Helenie Deutsch, Olenie Kulczyckiej  
i Wincencie Tarnawskiej, Rynek 26.


**16:00**

*O pustkach w mieście i ich wypełnianiu*,  
Rozmowa Edwina Bendyka i Aleksandry Litorowicz,  
Dom Ukraiński, Kościuszki 5.

**19:00**

*Sviatij*, koncert, Dom Ukraiński, Sala widowiskowa,  
ul. Kościuszki 5.



 Na wszystkie wydarzenia wstęp wolny.  
Z powodu pandemii ilość miejsc ograniczona.



WSPÓLNIE NA



GAP

Libera

tpn

lib

DOM UKRAIŃSKI  
W RZESZOWIE

UJ

Stowarzyszenie w Polsce

SELFIER

ZAMEK  
KRAKOWSKI

G

Informacje o edycji projektu w obiegu ogólnopolskim

<https://magazynsum.pl/najciekawsze-wystawy-jesieni-2020/>

Izabella Gustowska, *Bezwzględne cechy podobieństwa*  
23 października – 25 listopada

Wystawę podsumowującą rezydencję Doroty Nieznalskiej w Centrum Kultury Zamek zobaczymy w poznańskiej instytucji od 10 października. W *Rassenhygiene* artystka powróci do tematu badań rasowych prowadzonych przez nazistów i ich konsekwencji. Na potrzeby projektu artystka badała liczne, rozproszone po kraju archiwa związane z działalnością Głównego Urzędu Rasy i Osadnictwa SS i stowarzyszenia Lebensborn e.V., w szczególności badań prowadzonych na terenie tzw. Kraju Warty. Pod koniec miesiąca w wyremontowanym skrzydle CK Zamek zaprezentuje indywidualną wystawę Izabelli Gustowskiej. Na *Bezwzględnych cechach podobieństwa* zobaczymy m.in. fragmenty pierwszego pełnometrażowego filmu artystki pod tym samym tytułem.

#### Przemysław

*Centrum Światów jest tutaj*  
12-13 września

Kuratorowany przez Jadwigę Sawicką i Lilę Kalinowską interdyscyplinarny projekt w przestrzeni miejskiej Przemysła *Centrum Światów jest tutaj* doczeka się w tym miesiącu swojej drugiej odsłony. Pierwsza, prezentowana w grudniu ubiegłego roku, poświęcona była przeszłości miasta. Druga, planowana na 12-13 września skupi się teraźniejszości i miejscach opuszczonych i próbach ich wypełnienia – sama wystawa odbędzie się w pustym lokalu, opuszczonym przez urząd i czekającym na wynajem.



Ludomir Franczak, *Diorama*, instalacja w oknach  
Domu Ukraińskiego, 2019, fot. M. Horwat

## SZT BYĆ RAJ

Czy sztuka ma iść, niwelować oni i pomóc w tej wspólnej tożsamości? Inicjatorzy słowej wierzą, i nabór do kolejnego Instytutu skoncentrowanych artystycznych grup migracyjnych. Do wspólnych twórcy animatorzy i animatorzy społeczni o różnym kulturowym wspólnie pracy edukacji w dziedzinie technik, narzędzi, uczenia, komu sztuka opiera i zaangażowani dzieje instalacja i złożona zarówno, jak i indywidualne z pogranicza sztywnych i wizu-

ZGŁOSZENIA DO 1  
STREFAWOLNOŚĆ

## CENTRUM ŚWIATÓW

Czy sztuka i miejski aktywizm mogą być odpowiedzią na problem wyludniania się miast, braku perspektyw i pomysłów na ich uatrakcyjnienie i rewitalizację? Tego zdania są organizatorzy interdyscyplinarnego projektu *Centrum światów jest tutaj*, realizowanego w przestrzeni miejskiej Przemysła. O ile zeszłoroczna, grudniowa odsłona wydarzenia poświęcona była przeszłości miasta, o tyle tegoroczna, wrześniowa, kuratorowana przez Jadwigę Sawicką i Lilę Kalinowską, dotyka jego teraźniejszości. Zaplanowane w ramach projektu wystawy, interwencje i performansy wypełnią i aktywują opuszczone miejskie przestrzenie, by znów mogły służyć mieszkańcom.

12-13.09  
PRZEMYSŁ

# „Centrum światów jest tutaj”

Redakcja



Flaga Jadwigi Sawickiej, fot. A. Mikrut

Kuratorowany przez Jadwigę Sawicką i Lilę Kalinowską interdyscyplinarny projekt w przestrzeni miejskiej Przemysła *Centrum światów jest tutaj* doczekał się we wrześniu swojej drugiej odsłony. Pierwsza, prezentowana w grudniu ubiegłego roku, poświęcona była przeszłości miasta. Druga, skupiła się na terażniejszości,

miejscach opuszczonych i próbach ich wypełnienia – i to właśnie kontrast: „puste – pełne” był punktem wyjścia do wrześniowej wystawy. Puste lokale udostępnione przez miasto i prywatnych właścicieli przez dwa dni zostały wypełnione przez prace zaproszonych artystów. Okazało się, że sztuka i miejski aktywizm mogą być symboliczną odpowiedzią na brak perspektyw, wyludnianie się miast i postępującą pustkę.

I tak fotografie i plakaty pojawiły się w oknach opuszczonych sklepów, w kamienicy tak zniszczonej, że zamkniętej już przez nadzór budowlany. Pojawiły się też na słupie ogłoszeniowym (zmultiplikowana „nuda” krzyczała niczym nieznosna reklama – to projekt Edyty Kurc i Patryka Krygowskiego) i w gablocie reklamowej na Rynku (w formie reklamy Centralnego Muzeum Sztuki (<https://centralnemuzeumsztuki.pl/>) – projektu Marcina Polaka – wirtualne muzeum sztuki współczesnej to koncepcja z pogranicza działań artystycznych i społecznych, odpowiadająca na wyraźny brak w przestrzeni Przemysła działań związanych ze sztuką współczesną, zwłaszcza w kobiecym wydaniu).

W czasie wernisażu, widzowie zostali zabrani na spacer/przemarsz przez miasto, aby wspólnie odwiedzić i ożywić te miejsca i posłuchać jak opowiadają o nich kuratorki i sami artyści. Sam spacer, sprawiający wrażenie trochę pochodu pierwszomajowego, a trochę demonstracji, stał się niemal symboliczny. Przywracał uczestnikom nadzieję na ożywienie opuszczanego miasta.

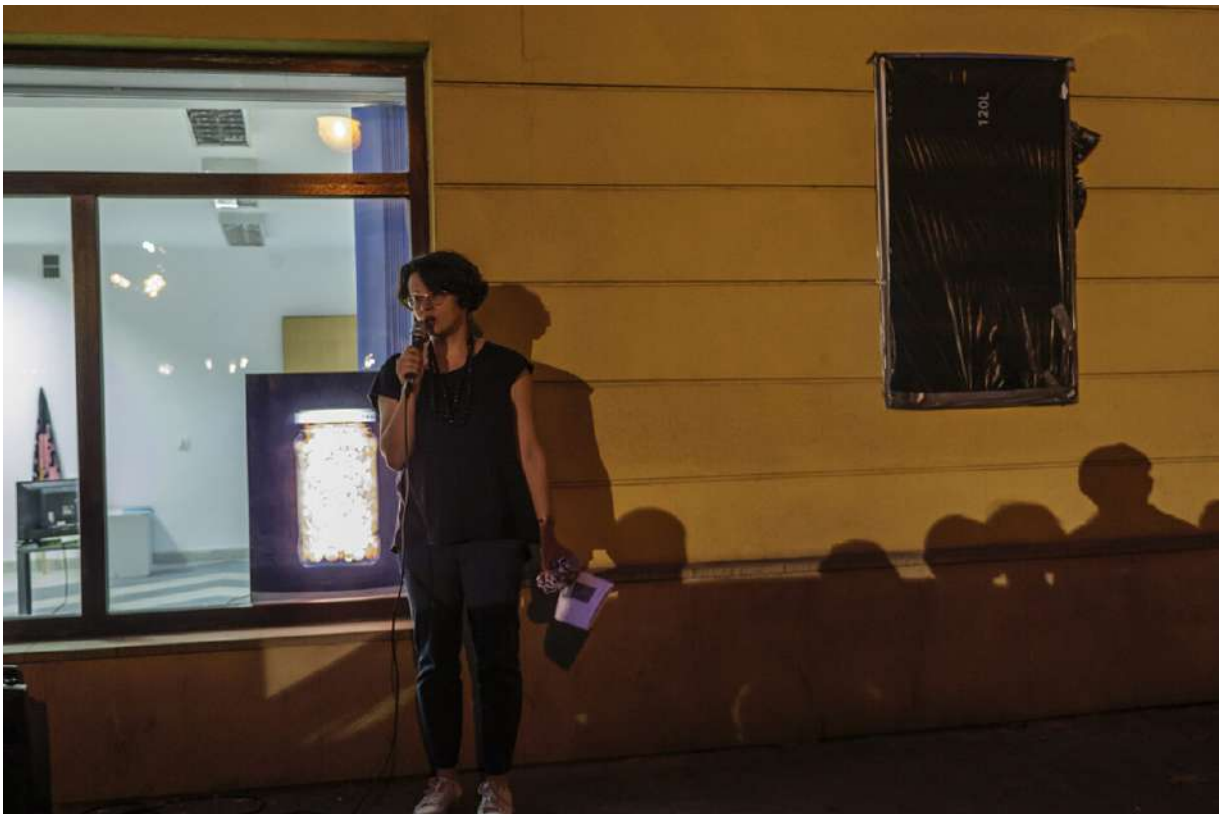
I tak temat pustki, podjęty przez kolejnych artystów, wypełniał to miasto na chwilę. W kamienicy Rynek 26 dwa pokoje w lokalu opuszczonym przez urząd i czekającym na wynajem, wypełniły się malarstwem (przestrzenny mural Azar Pajuhandeh), rzeźbami, obiektami i fotografiami (instalacje Magdy Franczak), pozostawiając jednak dużo oddechu i miejsca na interpretację. To projekt lublinianki Magdaleny Franczak i Azar Pajuhandeh, artystki z Berlina. Pandemia narzuciła swoje warunki ich dialog i przygotowania prowadzone były na odległość, a końcowa realizacja to gra z pustką.

Sala widowiskowa Domu Ukraińskiego ożyła spektaklem Ludomira Franczaka, a dzień później koncertem Swiatyj. Ta wspaniała przestrzeń, modernizowana, przywracana do życia jest kolejnym symbolicznym miejscem na mapie Przemysła. Do historii Domu Ukraińskiego, żegnania się z tym, co nieuchronnie odchodzi w przeszłość, żeby powitać nowe odnosi się instalacja Lili Kalinowskiej.

W niedzielę w siedzibie Towarzystwa Przyjaciół Nauk odbyły się prelekcje historyków i literaturoznawców, a po południu o praktykach wypełniania pustek w mieście rozmawiali Edwin Bendyk i Aleksandra Litorowicz.



Aleksandra Litorowicz i Edwin Bendyk, fot. A. Mikrut



Nie-odśłonięcie tablicy, fot. M. Horwat





Koncert Sviatyj, fot. A. Mikrut



Ludomir Franczak, spektakl „Atlas dźwięków/ Dzwony”, fot. M. Horwat





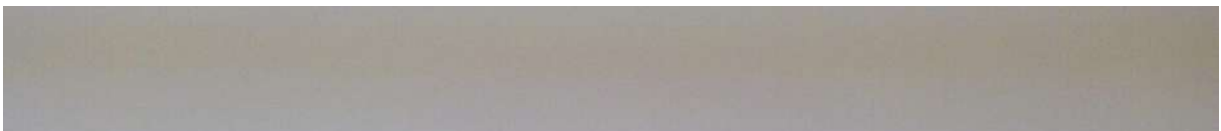
Łukasz Kuśnierz, „Pu100”, video, fot. M. Horwat



Magdalena Franczak, „2”, fot. A. Mikrut



Azar Pajuhandeh, „2”, fot. J. Sawicka





Fotografie Marka Horwata, fot. J. Sawicka



Oprowadzanie kuratorskie, o swojej pracy opowiada Marcin Polak. Fot. M. Horwat





Lila Kalinowska, „Warstwy historii”, fot. A. Mikrut



Oprowadzanie kuratorskie, fot. A. Mikrut



Lila Kalinowska, „Warstwy historii”, fot. M. Horwat



Otwarcie wystawy, o instalacji „2” opowiada Magdalena Franczak, fot. M. Horwat



Edyta Kurc, „Brud, smród, ubóstwo”, fot. M. Horwat





Ondrej Revický, „Pustka”, fot. M. Horwat

Nawiązaniem do przeszłości i materialnym śladem po pierwszej części projektu jest tablica projektu Andrija Fila, upamiętniająca wybitne ( a niedoceniane) przemyślanki: psychoanalityczkę Helene Deutsch, artystkę i działaczkę Ołenę Kulczycką i działaczkę niepodległościową Wincentę Tarnawską. Polka, Żydówka i Ukrainka mieszkały w kamienicy Rynek 26, która tym samym staje się metaforą przeszłości miasta. Pieniądze na zrealizowanie ascetycznego projektu Andrija Fila zostały zebrane w ciągu zaledwie trzech dni na portalu zrzutka.pl.

Niestety, do odsłonięcia tablicy dotychczas nie doszło. Okazało się, że odwołanie się do historycznej wielokulturowości miasta z uwzględnieniem wkładu wszystkich narodowości, budzi kontrowersje i wymaga dodatkowych formalności. Dlatego odbyło się symboliczne nie-odsłonięcie tablicy, a ona sama na razie pozostaje zasłonięta.

Być może stanie się to tematem następnej edycji projektu.



---

## Stopka

Osoby artystyczne

Andrij Fil, Magdalena Franczak i Azar Pajuhandeh, Ludomir Franczak, Mikołaj Garlak, Marek Horwat, Lila Kalinowska, Edyta Kurc, Patryk Krygowski, Karolina Niwelińska, Marcin Polak, Ondrej Revický, Jadwiga Sawicka oraz studentki Instytutu Sztuk Pięknych UR

Wystawa

*Centrum światów jest tutaj*

Miejsce

Przemysł

Czas trwania

12-13.09.2020

Osoba kuratorska

Jadwiga Sawicka, Lila Kalinowska

Indeks

[Andrij Fil](#) [Azar Pajuhandeh](#) [Edyta Kurc](#) [Jadwiga Sawicka](#) [Karolina Niwelińska](#) [Lila Kalinowska](#) [Ludomir Franczak](#)  
[Magdalena Franczak](#) [Marcin Polak](#) [Marek Horwat](#) [Mikołaj Garlak](#) [Ondrej Revicky](#) [Patryk Krygowski](#)



## Magazyn SZUM

Fundacja Kultura Miejsca  
Wydział Badań Artystycznych i Studiów Kuratorskich  
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie  
ul. Wybrzeże Kościuszkowskie 39  
00-347 Warszawa

redakcja@magazynszum.pl

ISSN 2956-817X

## Media społecznościowe

 facebook  
 instagram  
 spotify  
 apple podcasts  
 podcast RSS

## Wspieraj nas!

**Polityka prywatności**

**Kontakt**

**S Z U M**